

„Ősszel”. Arany János és a hagyomány

Szerkesztette Szilágyi Márton
(Budapest: Universitas Kiadó, 2018), 300 l.

Arany János születésének bicentenáriuma számos tudományos tanácskozássra és emlékülésre adott alkalmat. Ezek egyike volt a 2017. november 10-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a XVIII–XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság által szervezett konferencia. A tanácskozás nemcsak az Arany-életmű sajátos szempontú újraértelmezését tűzte ki célul, hanem azt is, hogy a szakmai nyilvánosság előtt hangsúlyosan jelenítse meg a tanszék tudományos potenciálját. A konferencia előadói és a kötet szerzői tehát kivétel nélkül e tanszék oktatóiból és a tanszék keretében működő doktori iskolák hallgatóiból kerültek ki.

A tanácskozás és az ott elhangzott előadások szerkesztett változatából összeálló kötet Arany és a hagyomány sokrétű és összetett problémáját járja körül. Erre utal az Arany-költeményt felidéző *Ősszel* kötet cím is. Aranynek e verse ugyanis Homérosz és Osszián nevéhez kapcsolódóan tematizálja a meglévő irodalmi hagyományhoz való viszonyulás lehetséges alternatíváit. Arany poétikai szemléletében az epikai hitel fogalma központi helyet foglal el, tehát minden olyan kísérlet, amely Arany és a hagyomány kapcsolatára kérdez rá, Arany János életművének lényegére tapint.

Arany és az irodalmi, illetve irodalomtörténeti hagyomány viszonyát két jelentős monográfia taglalta az utóbbi években. Milbacher Róbert 2009-ben megjelent *Arany János és az emlékezet balsama* című kötete (Budapest: Ráció) az Arannal kapcsolatos tudásrend irodalomtörténeti hagyományozódását helyezte vizsgálatra középpontjába. Tehát azt a jelenséget, amely során az Arannyal kapcsolatos sztereotipikus értelmezé-

sek maguktól értetődő evidenciákká váltak a nemzeti kulturális emlékezetben. Tarjányi Eszter *Arany János és a parodisztikus hagyomány* című monográfiája (Budapest: Universitas Kiadó, 2013) pedig a parodisztikus szöveggörpusz és a kettős kódolású művészeti alkotások elmélete felől tett javaslatot az Arany-életmű újraolvasására. Az Arany János-emlékév apropóján megjelent számos kiadvány mellett e két fenti kötet erőterében helyezném el a Szilágyi Márton által szerkesztett tanulmánygyűjteményt. Hiszen már Milbacher és Tarjányi kötetei is azt a problémát tették láthatóvá, amelyet az *Ősszel* kötet szerkesztői előszava egyértelműen megjelöl: hogy Arany és a hagyomány kapcsolatát tárgyaló elemzések rendkívül sokrétűek és változatosak lehetnek. Nemcsak arról van ugyanis szó, hogy maga Arany hogyan kapcsolódik és viszonyul egy számára valamilyen módon adott és újraalkotandó, újraértelmezendő irodalmi tradícióhoz, hanem arról is, hogy adott ponton az ő életműve miként válik hagyománnyá. A XVIII–XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék tudományos kompetenciáit felmutató kötet ugyanakkor azért izgalmas kísérlet, mert látványosan jeleníti meg a hagyományhoz való viszonyulás egy másik aspektusát is. A koncepció ugyanis maga is hagyományt követ, hiszen az 1990-ben megjelent, Kulin Ferenc és Margócsy István által szerkesztett *Klasszika és romantika között* című tanulmánykötet (Budapest: Szépirodalmi) azon törekvését igyekszik megismételni, hogy a tanszék munkatársait egyetlen téma köré szervezve jelenítse meg. Következésképp, a kötet szerzői nem kizárólag és nem kifejezetten Aranykutatók sorából kerültek ki, közülük többen másfajta kutatási témák hagyományában állnak, mint ahogy képzettségük, módszer-

tani iskolázottságuk is különféle forrásokból táplálkozik. A kötet legnagyobb tétje ezért az, hogy hogyan képes egy nem kifejezetten és kivétel nélkül az Arany-életmű kutatására összpontosító szerzőgárda önnön kutatói habitusát, módszertani képzettségét és érdeklődési körét kamatoztatva új szempontokkal gazdagítani az Arany-kutatást.

A kötet tizenkét tanulmánya szerkezetiileg öt témakör mentén rendeződik el, melyekből az első az értekező Arany Jánosra fókuszál, a második az Arany-művek világirodalmi kapcsolatait, a harmadik Arany és a női szereplehetőségek viszonyát, a negyedik Arany líráját, az ötödik pedig az Arany-életmű hagyományá válásának aspektusait elemzi.

Az értekező Aranyról szóló első tematikus egységben a 18–19. századi magyar esztétikatörténet kutatására specializálódott Balogh Piroska azt vizsgálja, hogy a költő *Széptani jegyzetei* milyen esztétikaelméleti hagyományokhoz kapcsolódnak. Balogh Piroska az Aranyra ható és mindeddig csak részben feltárt elméleti esztétikai munkák mellett szélesebb korpuszt tanulmányozva érvel meggyőzően amellett, hogy a *Széptani jegyzetek* sokrétűen ágyazódik bele nemcsak a magyarországi, hanem a német nyelvű esztétikai hagyományba is. A tanulmány továbbá az Arany-életműből vett konkrét példákon keresztül bizonyítja, hogy e széles körű esztétikai diskurzusok nemcsak elméleti síkon érdekelték Aranyt, hanem kritikái és szépirodalmi művei irányába is generatív módon működtek. Gajda Péter középiskolai tanár és az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatója hosszú tanulmányban értekezik Arany János és Zrínyi Miklós, illetve a *Szigeti veszedelem* kapcsolatáról, valamint Arany filológusi teljesítményéről, melynek végterméke Arany *Zrínyi és Tasso* című akadémiai székfoglalója. E rész záró tanulmányaként Fazekas Júlia pedig, akinek doktori témája a reformkori divatlapokra összpontosít, Arany szerkesztői tevé-

kenységét értékeli a *Szépirodalmi Figyelőben* és a *Koszorúban* közölt teljes szöveganyag ismeretében.

Az Arany-életmű világirodalmi kapcsolatait reflektáló második alegységében a 18–19. századi magyar irodalom mellett a skandináv irodalom kutatására szakosodott Gergye László azokat az említéseket veszi számba, amelyek az Arany-életműben a költő skandináv irodalom iránti érdeklődését bizonyítják, különös tekintettel a svéd nemzeti eposz, a *Fritiof-saga* és a *Toldi szerelme* párhuzamaira. Boldog-Bernád István, aki készülő disszertációjában a reformkori irodalom és a Kisfaludyak kutatását tűzte ki célul, e kötetben az Arany-életmű és az angol gótikus irodalom lehetséges párhuzamait értelmezi, főként Arany *Katalin* című elbeszélő költeménye kapcsán.

Az Arany és a női szereplehetőségek viszonyát tárgyaló tematikus egységben a Szendrey Júlia életművének újraértékelésén dolgozó Gyimesi Emese Szendrey és Arany János kapcsolatát elemzi a mentalitástörténet módszereivel. Arra is rákérdez, hogy a korszak kollektív gondolkodásmódjának elemei hogyan befolyásolták Arany Szendrey Júliáról különböző időszakokban kialakított véleményét. A reneszánsz és a kora újkori történelmi nőalakok irodalmi reprezentációjával foglalkozó Steinmacher Kornélia Arany balladája kapcsán Zách Klárának a 19. századi irodalmi hagyományban való jelenlétét és jelentőségét vizsgálja.

A tanulmánykötet Arany lírai alkotásaival foglalkozó részében a romantikus irodalom- és a kultúratudományoknak a nyelvi medialitással kapcsolatos szakértője, Eisemann György természet és nyelvahagyomány kapcsolatát értelmezi Arany néhány tájleíró költeményében. Szilágyi Márton, a kötet szerkesztője, akinek munkássága sokrétűen kapcsolódik Arany János életművéhez, ezúttal a költői nyelv akusztikusságában rejlő értelemképzés lehetőségei felől világít rá a *Tetemre hívás* című ballada ti-

tokzatosságának és megfejthetlenségének poétikai forrásaira. Végül, Devescovi Balázs arra volt kíváncsi, mit hasznosít Arany saját költészetében a 18. század irodalmából. Tanulmánya két jellegzetesen 18. századi verstípus, a *sententia* és *pictura* verselési hagyományának jelenlétét boncolgatja Arany öt költeménye kapcsán.

Az *Ősszel* kötet záró tematikus egysége a hagyományteremtő Arany Jánosra összpontosít. Margócsy István Arany epikai hittel kapcsolatos teóriájának és műveinek utóhatását, valamint a nyomdokán a 19. század második felében keletkezett különböző színvonalú epikus kísérleteket veszi számba. Az utolsó tanulmány Vaderna Gábor írása, s az Arany Vojtina-verseiben magára öltött költőszerepnek a kortárs irodalomig terjedő hatástörténetével foglalkozik.

A különféle értelmezői hagyományok és személyes habitusok által inspirált megközelítések az Arany-életmű lenyűgöző komplexitásáról győznek meg a jelen kiadvány kapcsán is. A kötet tanulmányai ismételtelen bizonyítják, hogy Arany szépírói-kritikus-szerkesztői hagyatékának megértéséhez és értelmezéséhez olyan elmélyült és szakszerű tudáshalmazra van szükség, amely aligha összpontosulhat egyéni kutatói életpályákban.

A kötet tanulmányai által felvetett problémák relevanciájához kérdés nem fér, csupán megválaszolásuk módjához fűzhető kritikai jellegű észrevételek. Az Arany filológusi teljesítményét a *Zrínyi és Tasso* című értekezés kapcsán vizsgáló tanulmány furcsa mód egyáltalán nem említi Király Erzsébet és Kovács Sándor Iván nevét, Arany János Tasso-kötete margójegyzeteinek feldolgozóit (vö. KIRÁLY Erzsébet és KOVÁCS Sándor Iván, „*Adria tengernek főnnforgó hajjai*”: *Tanulmányok Zrínyi és Itália kapcsolatáról* [Budapest: Szépirodalmi Kiadó, 1983], 59–79). Pedig az ő írásaik mind Arany és Tasso, mind pedig Arany és Ariosto kapcsolatának értelmezésében alapvető fontosságúak. Jó lett volna, ha

a tanulmány világossá teszi, hogyan viszonyul e korábbi szakirodalmi eredményekhez, és ezek függvényében miben nyújt újat a *Zrínyi és Tasso*-val kapcsolatos Arany-filológia tekintetében.

A szerkesztő Arany Jánost középpontba helyező alapos tanulmány tézismondatával, mely szerint Arany szerkesztői munkássága meglehetősen marginális helyet foglal el a szerzőt érintő diskurzusban, teljes mértékben egyetértek. Arany szerkesztői szerepkörét azonban, hogy a Milbacher könyvében vizsgált problémához visszacsatoljak, még mindig evidenciaként kezeljük, és maga a tanulmány is így tesz. Nemcsak Arany, hanem más szerkesztők kapcsán sem kérdeztünk még ugyanis rá (akár elméletileg is), hogy mit jelentett lapszerkesztőnek lenni a 19. században. Milyen emberi-szerkesztői diszpozíció, életmód, habitus, kapcsolatteremtési készség stb. kellett a szerkesztőséghez? Minden szerkesztő egyforma volt-e, vagy pedig elkülöníthetők bizonyos szerkesztő típusok? A szerepkör megértése kapcsán továbbá a szerkesztő személyére vonatkozó információkon túl fontos látni a lap mögötti indokokat és szerkesztői víziókat, a periodika típusát és helyét a korabeli lappiacon, kiadásának helyét és idejét, és a vele szinkrón vállalkozásokat, valamint a lappal kapcsolatos infrastrukturális összetevőket, a gyártással, pénzügyekkel, kapcsolatokkal, nemi és osztálybeli korlátokkal összefüggő információkat. Arany kapcsán mindez egy tanulmányba természetesen bele sem férne, és nem is annak hiányosságai, inkább gondolatébresztő jellegénél fogva volt célom felhozni e szempontokat.

Az Arany János és a gótikus irodalom kapcsolatát elemző tanulmányban való igaz, hogy Arany forrása a *Katalin* című elbeszélő költemény esetében Mednyánszky Alajos *Erzählungen, Sagen und Legenden aus Ungarns Vorzeit* című 1829-es műve volt. Ezt azonban nem a 20. században fordították le először magyarra, mint ahogy a tanulmány állítja. Magyar fordítása már 1832-ben elkészült

Nyitske Alajos és Szabéni Pál közreműködésében, e kiadvány pontos címe pedig *Elbeszélések, regék 's legendák a' magyar előkorból*. Sőt az is tudható, hogy Arany elsődleges forrása nem a német kötet, hanem a magyar nyelvű fordítás volt. Végül még egyetlen apró elírás, amelyet azonban szintén nem hagyhatok szó nélkül. A Zách Klára alakját a 19. századi hagyományban vizsgáló tanulmány 6. lábjegyzetében Gyulai Pál 1858-as irónóellenes cikkére történik utalás, melynek címe nem *Nőiróink*, mint ahogy a tanulmány hivatkozik rá, hanem *Írónóink*.

A kötet nyomdai kivitelezése különösen igényes; a keménykötésű borító, melyhez füles védőborító is jár, esztétikus és elegáns megjelenést kölcsönöz a könyvnek. A borítón az idős Arany-képünket meghatározó Ellinger Ede 1880-as fotósorozatának a tel-

jes alakos Arany Jánost ábrázoló darabja látható, szintén összhangban az elmúlást is jelképező *Ősszel* kötetcímmel.

A 2017-es Arany-évforduló legfőbb tudományos tanulsága, hogy miközben az életmű folyamatos kutatás tárgyát képezi, a bicentenáriumi konferenciák és különféle Arany-projektek erőteljesebb fókuszálása nyomán az is kiderült, hogy még mindig mily sok aspektusát nem ismerjük a lenyűgözően sokrétű és gazdag korpuszunknak. E kötet tanulmányai is azt bizonyítják, hogy más témák kutatására specializálódott szakemberek a nem elsősorban és kizárólag Aranyhoz kapcsolódó irodalomtörténeti tudásuk révén képesek olyan kérdéseket feltenni az Arany-életmű kapcsán, melyek inspiráló módon hatnak Arany-problémáink újragondolásában.

Török Zsuzsa

„...és palota épül a puszta beszédből”

Akadémiai tudományos ülésszakok a 200 éves Arany Jánosról
Szerkesztette Gábori Kovács József és Major Ágnes
(Budapest: Reciti Kiadó, 2017), 230 l.

A tanulmánykötet Weöres Sándor szavait választotta címéül. Attól a költőtől idéz, akiben a magyar modernség alkotói között az Arany Jánoséhoz tán a leginkább hasonlíthatóan élt az irodalom nyelvhez tartozásának, ezzel együtt a hagyomány megkerülhetetlen hatásának, így az alkotásnak mint újírásnak a tudata.

Az Arany-kutatás jeles szerzőinek közreműködésével készült, méltán komoly szakmai figyelemmel övezett könyv az emlékvékét, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete által rendezett ülésszakának előadásait tartalmazza: a 2017. márciusi nagyszalontai és a májusi budapesti konferencia anyagát. Mivel Arany János életműve a magyar kul-

túra egyik legösszetettebb, roppant szerteágazó megnyilatkozása, természetes, hogy a bicentenáriumi emlékezések tanulmánygyűjteménye meglehetősen heterogén tematikát mutat. Jelen kötetben a családtörténet-től a Korompay H. János vezetésével készülő kritikai kiadás és a kapcsolódó eredmények bemutatásán át a szorosabb poetológiai értelmezésekig terjed az íráskor filológiai összképe. A szerkesztés természetesen figyelembe vette a tanulmányok tematikáját, így ismeretességük a tartalomjegyzék sorrendje szerint történhet.

Az irodalmi kultusz ápolása és a helytörténet körébe sorolható Dánielisz Endrének *Az Arany-ősök Szalontára telepítésé-*

ről szóló alapos munkája, földidézve a két Nagyfalu egykori világát, a Toldi nemzetiség lakóhelyét, kimutatva a család Kraszna vármegyéből származását. A Toldiak szóba hozását követi Arany leghíresebb epikai művének tárgyalása. Szörényi László a „Toldi-dilógiának”, a *Toldi* és a *Toldi estéje* világképének és poétikájának gazdagon árnyalt összevetésével nagy mértékben tágitja a két mű összehasonlításából feltáruló, egymást kölcsönösen meghatározó epikus eljárások értelmezési lehetőségeit, kitekintve az utóbbi mű szövegváltozataira és a komparatistikai vonatkozásokra is. Ami Toldi Miklós megformálásának összetett esztétikai modalitását illeti, a szerző Solger fogalmával, a tragikus iróniával magyarázza a hős sorsának alakulását, melynek kifejelete magába foglalja az adott költői hagyomány születését, azaz a Toldi-monda költői fennmaradását, átörökíthető művészetté válását is.

S. Varga Pál *Vers és (életrajzi) kontextus* címmel tér ki az 1860 után keletkezett Arany-versek datálásának – és természetesen az ebből következő filológiai problémáknak – néhány kérdésére. A szerző a kritikai kiadás sajtó alá rendezőinek egyike, munkája már napvilágot látott (*Kisebb költemények*, 3), így értekezésének tanulságai és eredményei e nagyjelentőségű vállalkozáson is lemérhetők. Korszerű textológiai szempontokkal hangsúlyozza a verseknek az életrajz felől kirajzolható időrendjének a hátrányait és esetleges előnyeit a kontextusok – így az egymást értelmező szövegösszefüggések – vonatkozásában. Példája az *Emlékre* feliratú két epigrammát említi, melyek elhelyezése (1868. július) befolyásolhatja az irodalomtörténeti munka „műfaji, poétikai, intertextuális” szempontjait.

Szilágyi Márton a *Csaba-trilógia* első részének, a *Buda halálának* nagyívű áttekintésével interpretálja a mű roppant gazdag formavilágát. Elemzése a motivikus összefüggések (pl. Isten kardjának említései)

metaforikus-metonimikus fejleményeitől, a végzetfelfogáson és az előjelek szerkezeti funkcióján át a lélektani és a fantasztikus elemek kombinálásáig, egy világtörténelmi távlat víziójáig vezeti az olvasót (*Az őstörténet mint poétikai probléma*). Külön érdekessége a tanulmánynak a gyümölcsöző összevetés Vajda Péter hasonló című drámájával, mely egyébként nem a magyar történelemhez kapcsoltnak dolgozza fel a témát. A trilógia tervezeteire kitérve a nagy lehetőségek ott felvillantott, megvalósulatlanul maradt mozzanatairól is szó esik, a történelem démonológiájától az „önmaga ellen forduló nemzet” korabeli toposzáig.

Ugyancsak a kritikai kiadás munkálataiból ad ízelítőt a sajnós azóta eltávozott Tarjánny Eszter írása (*Arany, a parodista. Kertbeny Károly – Arany szerint*), mely a 19. század igen agilis, de nem túl sokra tartott irodalomszervezőjéről és műfordítójáról készült Arany-paródiák (*Tschókonay és Volkslied*) születésének körülményeiről, filológiailag számot tevő mozzanatairól számol be. Hász-Fehér Katalin értekezése (*„Ucalegon ardet”. Az integratív szóképek és a metonímia elsődlegessége Arany költészetében*) igen alapos poétikatörténeti kitekintéssel, mindeddig elhanyagolt hazai teoretikus művekre is figyelemmel, a közelmúlt egyes Arany-interpretációival vitázva állapítja meg, hogy „Arany trópusfogalmában a korszak szókép-elméleteiből ötvöződnek a kognitív értelemben vett fogalmi-szemantikai, képi, asszociatív és intertextuális aspektusok, és ezt polifón versstruktúrák megépítésére használja”. Versei szerkezetében a metonímia és a szinekdoché alakzatát tekinti elsődlegesnek a metaforával szemben. Ennek fényében értelmezi újra a korábbi Arany-kutatóknál kritizált megoldásokat, kifejezetten poétikai értékűnek minősítve a „halott metaforát”, mely egy kiterjedt szemantikai hálózat részeként funkcionálhat a szövegben.

Nyilasy Balázs tanulmánya (*A romance, a modern romance és Arany János*)úgyszintén

a közelmúlt bizonyos kánoni tendenciáival szembeni koncepcióját. Korábbi kutatásaihoz hasonlóan Northrop Frye meghatározásából indul ki, mely a műfajt a „beteljesült vágyak ártatlan világaként” jellemzi. A modern romance fogalmának vázolója után tér ki Arany János nagyepikai alkotásaira, aplikálva az elméleti megfontolásokat, a „vágy jegyében megalkotott vízióknak” tekintvén Arany vonatkozó, hősi-archaikus közeget idéző és teremtő műveit. Élesen polemizál azokkal a főleg posztmodernistának titulált koncepciókkal, melyek például az individuumkritika, a szöveghagyományozás intertextualitása jegyében egyfajta „krízis-érületet” keltenének. Pedig az irodalmat nyelvművészeti szempontból vizsgáló újabb kutatások többsége inkább az Arany-életmű aktualitása vagy éppen románcos-romantikus világképének költői érvényessége és jelentősége mellett foglal állást.

A következő írás az Arany-epika jeles monográfiájának tollából született. Kovács Gábornak a korszerű műfaj történeti aspektusokat szem előtt tartó munkája (*Arany János verses novellája*) a *Családi kör* és a *Ráchel* szövege hozásával érvel igen meggyőzően amellett, hogy a novella szüzsésképzésének bizonyos eljárásai összefonódnak Arany lírai beszédmódjával. Interpretációja szerint a két költemény a kettős szüzsés ismétlésen alapuló újramondás révén foglalja magába a másikat, a prózai műfajra jellemző vonásokat; csatlakozva azon belátásokhoz, melyek a műfajok átmenetiségét, relativitását, határaik folytonos változékonyságát hangsúlyozzák.

Két tanulmány foglalkozik Arany János műfordítói tevékenységével, a kritikai kiadásban hasznosuló textológiai elveket ismertetve. Paraisz Júlia írása *A Szentivánéji álom-fordítás többnyelvű kritikai kiadásáról* szól, s az angol alapszöveg kiválasztásának folyamatát, a Tauchnitz- és a Delius-féle kiadások szerepét mutatja be a kéziratok változatainak létrejöttében. Bolonyai Gábor az Aristophanés-fordítások célkitűzéseiről

szólva indokolja a Kövendi Dénes-féle kiadást a kiadó kiadása után az újabb vállalkozás szükségességét, főként a nyelvtörténeti változások magyarázata tekintetében. Miként a Shakespeare-fordítások sajtó alá rendezése, az Aristophanés-komédiák gondozása is közli az eredeti szöveget, korszerű szemlélettel kísérvén figyelemmel a folyamatot, melyben a magyar szöveg az idegen nyelvből kiindulva, a nyelvi transzferitáció szolgálatában, eljut a saját megoldásig.

Arany János és a zeneművészet kapcsolatát eddig is számon tartotta az irodalomtörténet, noha a vonatkozó kutatások általában a zenészekre maradtak. Rudasné Bajcsay Márta Arany János 1874-es *Dalgyűjteményéről* értekezvén (*Egyéni emlékezet és közösségi tudás*) meg is jegyezte, kevesen látszanak tudni arról, hogy Arany zeneértő, sőt gyakorló zenész is volt. Arany dalgyűjteményéből a *Ha valaki vigan él, vigan él* kezdetű darral példázza az időközben – az 1952-ban Kodály Zoltán és Gyulai Ágost szerkesztette kiadvány óta – megnövekedett tudományos háttéranyag korszerű felhasználását. Csörsz Rumen István, a gyűjtemény kritikai kiadásának másik munkatársa már-már kismonográfiához illő alaposítással és körültekintéssel, az Arany-filológusok számára is sok tanulságos újdonságot feltárva részletezi a daloskönyv anyagának mint „ihletforrásnak” a szerepét az életműben („...melyben a dal megfogható”). A tanulmány a zenei motivika, ritmika, a stílárius regiszterek vándorlásának nagyon széles panorámáját vázolja az Arany-költészet belső összefüggéseinek és kontextusainak. Csak a két (ahogy a szerző mondja, „merész”) záró példáját idézve, az *Epilogus* és a *Tamburás öreg úr* verselésének-modalitásának, akár a „neszmék” sugalmazásainak jellemzése az Arany-életmű és a kortárs irodalom tekintetében is újabb perspektívákkal, megkerülhetetlen észrevételekkel gazdagodik.

Végül Gábori Kovács József *Arany János hivatali levelei az Akadémián* címmel részle-

tezi a vonatkozó források újabb kritikai kiadásának „szükségességét és lehetőségeit”. Joggal hangsúlyozza, hogy Arany csaknem másfél évtizeden keresztül látott el tudományos szervezési feladatokat, melyek dokumentumai így munkásságának a részét képezik, s e szövegkorpusz fontos adalékokat nyújt a magyar kultúratörténeti kutatások számára is.

Az Irodalomtudományi Intézet XIX. századi Osztálya kulcsszerepet játszott az

emlékév méltó megünneplésében, csakúgy, mint az új kritikai kiadást gondozó munkacsoport, melynek tagjai rangos konferenciák szervezésével, előadásokkal járultak hozzá az Arany-évforduló színvonalas megünnepléséhez. Korompay H. János és Dávidházi Péter az MTA Arany János-emlékbizottságának vezetői voltak, e reprezentatív kötet létrejöttéhez tehát a szerzők és a szerkesztők mellett az ő értékes munkájuk is hozzájárult.

Eisemann György

Megjelent számaink teljes szövege az Interneten!

Az **ITK 2001 óta** megjelent számainak teljes tartalma folyamatosan elérhetővé válik honlapunkon a nyomtatott kiadással megegyező, szövegesen kereshető PDF fájlokban!
(Az online megjelenés néhány hónappal késleltetett.)

Honlapunkon a magyarországi latin nyelvű irodalommal foglalkozó testvérkiadványunk, a **Camoenae Hungaricae** megjelent számai is egészükben elérhetők.

Honlapunk címe:

<http://itk.iti.mta.hu>

Tájékoztatjuk továbbá arról, hogy az **ITK** alapításától, **1891-től 2000-ig** megjelent teljes tartalmát ugyancsak digitalizálták. E korábbi lapszámok kétrétegű (fakszimile és automatikus OCR) PDF formátumban a következő címen érhetők el:

<http://epa.oszk.hu/00000/00001>

Arany János életművéhez kapcsolódó kiadványok:

„*Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!*” *Arany János pályájának művelődéstörténeti olvasatai.* Szerkesztette CIEGER András. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Országos Széchényi Könyvtár, Universitas Kiadó, 2017. 364 p.

„*Óhajtom a classicus írók tanulmányát!*” *Arany János és az európai irodalom.* Szerkesztette KOROMPAY H. János. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Universitas Kiadó, 2017. 338 p.

Az *Arany János Munkái* című sorozat kötetei és az Arany kritikai kiadás korábbi kötetei.

Megjelenés előtt

MISKOLCZY Ambrus. *Széchenyi Ferenc a szabadkőművesség erénykultuszától a katolikus megújulásig.* Budapest: Universitas Kiadó, 2019. 152 p.

A fenti könyvek kedvezményesen megrendelhetők: www.prosperod.hu

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

A folyóirat megjelenését támogatta:
Nemzeti Kulturális Alap
www.nka.hu

A folyóiratot az MTMT indexeli és a REAL archiválja.

A kiadásért felel az Universitas Könyvkiadó igazgatója, Hargittay Emil
(Universitas Kulturális Alapítvány, 1193 Bp., Csokonai u. 12.)
A folyóirat főszerkesztője: Kecskeméti Gábor, felelős szerkesztője: Csörsz Rumen István
Korrektor: Bretz Annamária
Tördelte: Szilágyi N. Zsuzsa
Borítóterv: Szentés Éva
A folyóirat megjelenik évente hatszor.
Budapest, 2019.
A nyomdai munkálatokat a Kódex Könyvgyártó Kft. nyomdaüzeme végezte.

HU ISSN 0021-1486 (nyomtatott kiadás)
HU ISSN 1588-0834 (elektronikus kiadás)

Terjeszti az Universitas Könyvkiadó.
Előfizethető a kiadó által kiállított átutalási számla kiegyenlítésével (számla a szerkesztőség címén kérhető: 1118 Budapest, Ménesi út 11–13.). Az előző évi előfizetők a kiadótól automatikusan megkapják a tárgyévi előfizetési felhívást és a számlát.
Példányonként megvásárolható a jelentős tudományos könyvesboltokban és az egyetemi jegyzetboltokban.

Egy szám ára: 1225 Ft
Éves előfizetési díj: 7350 Ft